

Gençlerde Duygusal Zekâ Ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet ve Spor Yapma Değişkenlerine Göre İncelenmesi

The Analysis of Emotional Intelligence and Emphatic Tendency Levels of Youth According to Varibales of Age, Gender And Doing Sports

Meriç ERASLAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Burdur

Makalenin Geliş Tarihi: 13.02.2015

Yayına Kabul Tarihi: 09.11.2015

Özet

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin duygusal zekâ ve empatik eğilim düzeylerini yaş, cinsiyet ve spor yapma durumuna göre incelemektir. Araştırmaya Burdur il merkezindeki farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 189 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin empatik eğilim becerilerinin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin yaşları büyük olan öğrenciler ile lisanslı olarak spor yapan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği, öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin yaş gruplarına ve lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gençlik, empatik eğilim, duygusal zekâ, spor.

Abstract

The aim of this research is to analyze emotional intelligence and emphatic tendency levels of high school students according to variables of age, gender and doing sports. 189 high school students from different schools in Burdur city center have participated in the research. At the end of the research it has been found out that the emphatic tendency abilities do not show a significant difference according to their genders. However it has been found out that the emotional intelligence levels of students statistically show significant difference on the behalf of the students who are older and do the sports with license. It has been determined that while the emotional intelligence levels of students show meaningful differences according to gender, the emotional intelligence levels of students do not statistically show a meaningful difference according to age groups and doing sports with license.

Keywords: Youth, emphatic tendency, emotional intelligence, sports.

1. Giriş

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman empati kavramı, insanın kendisini iletişim halinde olduğu kişinin yerine koyması, karşısındaki insanın iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini anlayabilme becerisidir. İnsanın sosyal bir varlık olduğu ve toplum içerisinde sürekli olarak diğer insanlarla iletişim içinde bulunduğu göz önüne alındığı zaman, toplumsal iletişimin sağlıklı olmasında empati becerisinin önemli bir yeri olduğu söylenebilir (Dinçyürek, 2004). Empatik eğilim ise empati kavramının duygusal yönünü ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile kişinin empati kurabilme durumu empatik beceri düzeyini göstermektedir (Mete ve Gerçek, 2005). Empati kurmanın ilk aşaması insanın karşısında bulunan ve iletişim halinde olduğu kişiyi dinlemesi ile başlamaktadır. İnsan empati becerisini kullanarak dinlediği kişinin duygu ve düşüncelerini iyi algılayabildiği sürece karşısındaki kişiye olumlu yanıtlar verebilir (Cevahir vd., 2008). Literatürde yer alan bu bilgiler ışığında empati, kişiler arası iletişimi ve ilişkileri geliştirme de önemli role sahip olan bir unsur olarak değerlendirilebilir (Karaca vd, 2013).

İnsan yaşamında önemli bir yere sahip olan duygular, fiziksel ve ruhsal sağlığın korunmasında, bunun yanında kişiler arası ilişkilerin sağlıklı yürütülmesinde önemli bir yere sahiptir. Duygularını iyi bilen ve duygularını kişiler arası iletişimde etkili kullanan insanların kişiler arası ilişkilerde de başarılı olacağı düşüncesi duygusal zeka kavramının önemini arttırmıştır (Certel vd, 2011). Duygusal zekâ kavramı insanların sahip oldukları bir kişilik özelliği olup (Petrides ve Furnham, 2000), bireyin sahip olduğu duyguları akıllı, duyarlı, yararlı ve bilgece kullanabilme becerisi olarak tanımlanır (Yeşilyaprak, 2001). Duygusal zekânın yüksek düzeyde olması, insanın kendisini daha iyi tanımasına, duygu ve düşüncelerinin farkında olmasına katkı sağlamaktadır (Doğan ve Demiral, 2007). Ayrıca duygusal zekâ düzeyi yüksek olan bireyler güçlü ve zayıf yönlerini iyi bilen, diğer insanlarla etkili iletişim kurabilen bir yapıya sahiptirler (Taşkın vd, 2010). Bu nedenle duygusal zekâ gelişiminde ortaya çıkabilecek aksaklıklar kişinin ilerleyen yıllarda zayıf iletişim becerilerine sahip olmasına neden olabilir (Avşar ve Kaşıkçı, 2010).

Günümüzde insan sağlığını birçok açıdan olumlu yönde etkileyen unsurların arasında spor gelmektedir. Spora katılım insanların sadece fiziksel, motorsal ve fizyolojik yönden değil, aynı zamanda psikolojik yönden gelişmelerine de katkı sağlamaktadır (Keskin, 2014). Ayrıca spora katılımın kişilik yapısını şekillendirdiği belirtilmektedir (Salar vd, 2012). Duygusal zekâ ve empatik eğilim becerisi de birer bilişsel özellik olduğu için spor yapma alışkanlıklarının kişilerin duygusal zekâ ve empatik beceri gelişimlerini desteklemesi muhtemel bir sonuç olması beklenebilir. Ancak literatürde spora katılımın duygusal zekâ ve empatik beceri gelişimi üzerine etkilerinin incelendiği araştırma bulgularının sınırlı olduğu görülmüştür. Ülkemizde de bu alanda yapılan araştırma bulgularının oldukça sınırlı olduğu bilinmektedir. Bunun yanında duygusal zekâ ve empatik becerilerin yaşa paralel olarak gelişme farklılıklarının irdelenmesi, ayrıca farklı duygusal yapılar sahip olan kadın ve erkeklerde söz konusu beceri farklılıklarının değerlendirilmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

noktada “Gençlerde duygusal zekâ ve empatik eğilim düzeylerinin yaş, cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?” Bu kapsamda yapılan bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâ ve empatik eğilim düzeylerinin yaş, cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmaya katılan örneklem grubu (araştırma grubu) hakkındaki genel bilgilere, veri toplama yöntemine ve veri toplamada kullanılan ölçeklere, ayrıca istatistiksel analiz yöntemi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli: Yapılan bu araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama modellenli araştırmalarda verilerin araştırma grubunda bir defada anlık olarak alındığı bilinmektedir (Dönmez ve Azizoğlu, 2010). Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin konuya ilişkin olarak sadece mevcut durumlarının tespit edilmesi amacıyla kesitsel tarama modelinden yararlanılmıştır.

Araştırma Grubu: Araştırmaya Burdur il merkezindeki farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören, yaş ortalamaları 14-19 aralığında bulunan, 96 erkek ve 93 kadın olmak üzere toplam 189 öğrenci katılmıştır. Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin empatik eğilim ve duygusal zekâ düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla spor yapan ve yapmayan öğrencilerin sayısal oranlarının birbirine yakın olmasına özen gösterilmiştir.

Veri Toplama İşlemi: Araştırmada demografik bilgileri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanmış bir anket, empatik eğilimlerin ölçülmesinde Empatik Eğilim Ölçeği ve Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinde toplam 20 soru bulunmakta olup, ölçek 5’li likert türündedir. Ölçeğin her bir sorusundan alınacak olan en düşük puan 1, en yüksek puan ise 5 olduğu için ölçekten alınacak minimum puan 20, maksimum puan ise 100’dir. Ölçekten alınan puan arttıkça bireyin empatik eğilim de artmaktadır. Dökmen (1988) tarafından yapılan araştırmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısının .82 olduğu tespit edilmiştir.

Anketin üçüncü bölümünde ise katılımcıların duygusal zekâ düzeylerinin ölçülmesinde kullanılan Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği yer almaktadır. Hall (1999) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkiye’deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Ergin (2000) tarafından yapılmıştır. Ergin (2000) tarafından yapılan araştırmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısının .84 olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte toplam 30 soru bulunmakta olup, ölçek her biri 6 sorudan oluşan beş alt boyuttan meydana gelmiştir. söz konusu alt boyutlar duyguların farkında olma, kendini motive etme, duyguları yönetme, empati ve sosyal beceri boyutlarıdır. Ölçeğe verilen cevaplar altılı likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir (Aktaran; Avşar ve Kaşıkçı, 2010).

İstatistiksel Analiz: Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 for Windows paket programı kullanılmıştır. Araştırmada uygulanacak temel istatistiksel analizleri belirlemeden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin tespiti için One Sample Kolmogorov-Smirnov analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda sadece Empatik Eğitim Ölçeğinin normal dağılım gösterdiği, duygusal zekâ alt boyutlarının ise normal dağılım göstermediği gözlenmiştir (Tablo 1). Cinsiyete ve lisanslı olarak spor yapma durumuna göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının karşılaştırılması için Bağımsız Örneklem t test, yaş gruplarına göre karşılaştırılması için ise Tek Yönlü Varyans analizi uygulanmıştır. Duygusal Zekâ Ölçeği'nin alt boyutlarının cinsiyete ve lisanslı spor yapma durumuna göre karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerinin yüzdelik dağılımlarının belirlenmesinde frekans analizi kullanılırken, ölçeklerden elde edilen ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerlerin belirlenmesinde ise tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Tablo 1. Empatik Eğilim ve Duygusal Zekâ Ölçeklerine İlişkin One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Ölçekler	İstatistik	Serbestlik Derecesi	p
Empatik Eğilim Ölçeği	,062	189	,076
Duyguların farkında olma (Duygusal Zekâ)	,120	189	,000
Duyguları yönetme (Duygusal Zekâ)	,098	189	,000
Kendini motive etme (Duygusal Zekâ)	,115	189	,000
Empati (Duygusal Zekâ)	,122	189	,000
İlişkileri kontrol etme (Duygusal Zekâ)	,086	189	,002

Tablo incelendiğinde Empatik Eğilim Ölçeği'ne ilişkin verilerin normal dağılım gösterdiği, Duygusal Zekâ Ölçeği alt boyutlarına ilişkin verilerin ise normal dağılım göstermediği görülmektedir.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin bazı demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerinin frekans ve yüzdelik dağılımları

Değişkenler	Alt değişkenler	f	%
Yaş grupları	14-15 yaş	44	23,3
	16-17 yaş	112	59,3
	18-19 yaş	33	17,5

Değişkenler	Alt değişkenler	f	%
Cinsiyet	Erkek	96	50,8
	Kadın	93	49,2
Lisanslı spor yapma durumu	Yapan	82	43,4
	Yapmayan	107	56,6

Tablo incelendiğinde katılımcıların %23,3'ünün 14-15 yaş, %59,3'ünün 16-17 yaş, %17,5'inin 18-19 yaş grubu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %50,8'i erkek, %49,2'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Buna ek olarak katılımcıların %43,4'ü lisanslı olarak spor yaparken, %56,6'sı lisanslı olarak spor yapmamaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin empatik eğilim puanlarına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların empatik eğilim puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

N	En düşük	En yüksek	X	Ss
189	32,00	92,00	66,78	9,670

Tablo incelendiğinde katılımcıların empatik eğilim puan ortalamalarının 66,78±9,670 puan olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin yaş gruplarına göre empatik eğilim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların yaş gruplarına göre empatik eğilim özelliklerinin karşılaştırılması

Yaş grupları	N	X	Ss	F	p
14-15 yaş	44	68,61	7,625		
16-17 yaş	112	66,10	10,074	1,067	,346
18-19 yaş	33	66,63	10,626		

Tablo incelendiğinde katılımcıların yaş gruplarına göre empatik eğilimlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre empatik eğilim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre empatik eğilim özelliklerinin karşılaştırılması

Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Erkek	96	67,94	9,134	1,691	,093
Kadın	93	65,58	10,102		

Kadın ve erkek katılımcıların empatik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre empatik eğilim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre empatik eğilim özelliklerinin karşılaştırılması

Spor yapma durumu	N	X	Ss	t	p
Yapan	82	68,70	9,255	2,426	,016
Yapmayan	107	65,30	9,763		

Tablo incelendiğinde katılımcıların lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre empatik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir ($p<0,05$). Lisanslı olarak spor yapan katılımcıların empatik eğilim düzeyleri lisanslı olarak spor yapmayanlara göre daha yüksektir.

Araştırmaya katılan bireylerin duygusal zeka düzeylerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların duygusal zekâ puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Alt boyutlar	N	En düşük	En yüksek	X	Ss
Duyguların farkında olma	189	6	36	27,37	6,693
Duyguları yönetme	189	8	36	24,15	6,291
Kendini motive etme	189	10	35	25,95	6,256
Empati	189	6	36	27,35	6,201
İlişkileri kontrol etme	189	6	36	25,72	5,836

Katılımcıların duygusal zekâ alt boyutlarından elde ettikleri puanlar değerlendirildiği zaman, duyguların farkında olma boyutundan elde edilen ortalama puanın $27,37\pm 6,693$ puan, duyguları yönetme $24,15\pm 6,291$ puan, kendini motive etme $25,95\pm 6,256$ puan, empati $27,35\pm 6,201$ puan ve ilişkileri kontrol etme boyutunun $25,72\pm 5,836$ puan olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin yaş gruplarına göre duygusal zekâ özelliklerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların yaş gruplarına göre duygusal zekâ özelliklerinin karşılaştırılması

Alt boyutlar	Yaş grupları	N	X	Ss	χ^2	p
Duyguların farkında olma	14-15 yaş	44	27,88	5,628	,193	,908
	16-17 yaş	112	27,28	7,067		
	18-19 yaş	33	26,96	6,844		
Duyguları yönetme	14-15 yaş	44	23,90	5,510	1,493	,474
	16-17 yaş	112	24,46	6,635		
	18-19 yaş	33	23,45	6,169		
Kendini motive etme	14-15 yaş	44	26,50	5,683	2,997	,223
	16-17 yaş	112	26,16	6,563		
	18-19 yaş	33	24,48	5,858		
Empati	14-15 yaş	44	27,59	5,068	1,878	,391
	16-17 yaş	112	27,54	6,611		
	18-19 yaş	33	26,42	6,220		
İlişkileri kontrol etme	14-15 yaş	44	25,88	4,847	,811	,667
	16-17 yaş	112	25,88	6,097		
	18-19 yaş	33	24,96	6,232		

Tablo incelendiğinde katılımcıların duygusal zekâ özelliklerinin yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ özelliklerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların cinsiyetlerine göre duygusal zeka özelliklerinin karşılaştırılması

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Z	p
Duyguların farkında olma	Erkek	96	28,06	6,929	-1,990	,047
	Kadın	93	26,65	6,400		
Duyguları yönetme	Erkek	96	22,93	6,597	-2,454	,014
	Kadın	93	25,41	5,724		
Kendini motive etme	Erkek	96	24,94	6,641	-2,042	,041
	Kadın	93	26,98	5,682		
Empati	Erkek	96	27,88	6,001	-1,270	,204
	Kadın	93	26,81	6,387		

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Z	p
İlişkileri kontrol etme	Erkek	96	25,84	5,863	-,263	,793
	Kadın	93	25,60	5,836		

Duygusal zeka alt boyutlarından empati ve ilişkileri kontrol etme alt boyutlarında katılımcıların cinsiyetlerin göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmazken ($p>0,05$), duyguların farkında olma, duyguları yönetme ve kendini motive etme alt boyutlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Duyguların farkında olma alt boyutunda erkek katılımcılar daha yüksek ortalamaya sahipken, duyguları yönetme ve kendini motive etme alt boyutlarında kadın katılımcılar daha yüksek ortalamaya sahiptir.

Araştırmaya katılan bireylerin lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre duygusal zekâ özelliklerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 10. Katılımcıların lisanslı spor yapma durumlarına göre duygusal zekâ özelliklerinin karşılaştırılması

Alt boyutlar	Spor yapma durumu	N	X	Ss	Z	p
Duyguların farkında olma	Yapan	82	27,40	6,355	-,247	,805
	Yapmayan	107	27,34	6,971		
Duyguları yönetme	Yapan	82	24,78	6,206	-1,175	,240
	Yapmayan	107	23,68	6,343		
Kendini motive etme	Yapan	82	26,92	5,941	-1,893	,058
	Yapmayan	107	25,20	6,414		
Empati	Yapan	82	27,98	5,825	-1,126	,260
	Yapmayan	107	26,87	6,459		
İlişkileri kontrol etme	Yapan	82	25,76	5,589	-,032	,974
	Yapmayan	107	25,69	6,044		

Tablo incelendiğinde katılımcıların lisanslı olarak spor yapma ya da yapmama durumlarına göre duygusal zekâ özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

4. Tartışma

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde yer alan araştırma bulguları incelendiği zaman, cinsiyet ile empatik eğilim arasındaki ilişkiye ait çelişkili sonuçların olduğu görülmektedir. Nitekim yapılan bazı araştırmalarda empatik eğilim düzeyinin kadınların lehine (Hojat et al, 2014; Rueckert ve Naybar, 2008), bazı

araştırmalarda ise erkek bireylerin lehine (Toussaint ve Webb, 2005) anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularımızı destekleyen bir çalışmada da empatik eğilim düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, bu kapsamda cinsiyetin empatik eğilimi doğrudan etkilemeyen bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Empatik eğilimin cinsiyete göre farklılaşmamasının veya çelişkili sonuçlar vermesinin temelinde, empatik eğilimin eğitim cinsiyetten ziyade, yaşanan sosyal çevre, alınan eğitim ve ailede yetiştirilme tarzları ile yakından ilişkili olmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiş olup, öğrencilerin yaşları arttıkça empatik eğilimlerinde de artış gözlemlendiği tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, insanların ilerleyen yaş ile birlikte sosyalleşme düzeylerinin artmasının, yeni insanlarla tanışmalarının, yeni sosyal çevrelere girmelerinin ve kişisel gelişim düzeylerinin artmasının etkili olduğu düşünülebilir. Akgöz ve diğerleri (2005) tarafından yapılan araştırmada da empatik eğilim düzeyinin yaşa paralel olarak anlamlı artış gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşılık literatürde yaş ortalamaları birbirine yakın olan bireylerin empatik eğilim düzeylerinin yaşa göre farklılık göstermemesinin de beklenen bir sonuç olduğu belirtilmektedir (Çelik ve Çağdaş, 2010).

Araştırmaya katılan öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin spor yapma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiş, buna göre lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin spor yapma alışkanlığı bulunmayan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Spora katılımın psikolojik gelişim özelliklerini, kişilik gelişimini ve duygusal gelişimi olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Salar vd, 2012; Bayar, 2003). Bu kapsamda yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçların literatürle paralellik gösterdiği söylenebilir. Spora katılımın empatik eğilim düzeyini yükseltmesindeki temel nedenlerin başında, özellikle takım sporları ile ilgilenen bireylerin takım arkadaşları ile ortak karar vermeye çalışmaları, bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların rakiplerinin düşüncelerini analiz ederek strateji belirlemeye çalışmaları gibi unsurların etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca sporun sosyal bir olgu olduğu ve insanlar arası iletişimi, bütünleşmeyi ve kaynaşmayı desteklediği göz önünde bulundurulduğu zaman, sporcu kişiliğe sahip olan bireylerin empatik eğilimlerinin sedanter bireylerden daha yüksek olmasının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ düzeylerinin anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, duyguların farkında olma alt boyutunda erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu, duyguları yönetme ve kendini motive etme alt boyutlarında ise kadın katılımcıların elde ettikleri puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkek ve kadın öğrenciler arasında görülen bu farklılıkların temelinde her iki cinsiyetteki bireylerin farklı yetiştirilme tarzlarına sahip olmalarının etkili olduğu düşünülebilir. Çünkü farklı ülkelerde yaşayan bireyler üzerinde yapılan bazı araştırmalarda duygusal zekâ alt boyutlarının kadınların

lehine yüksek bulunduğu (Harrod and Scheer; 2005; Petrides and Furnham, 2000), bazı araştırmalarda ise cinsiyet değişkeninin duygusal zekâ düzeyini etkilemeyen bir parametre olduğu tespit edilmiştir (Dawda ve Hart,2000). Dolayısıyla duygusal zekâ ele alınırken mutlaka araştırmanın yapıldığı bölgenin sahip olduğu sosyo-demografik ve sosyo-kültürel özelliklerin de dikkate alınması gerektiği söylenebilir.

Öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. İnsanların duygusal özelliklerinin büyüme, gelişme ve sosyalleşmeye bağlı olarak artış göstermesi beklenebilir. Ancak bu araştırmada öğrencilerin yaş gruplarına göre duygusal zekâ düzeylerinin farklılık göstermemesinin temelinde, öğrencilerin yaş gruplarının birbirine yakın olmasının yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan benzer araştırma bulguları da bu sonucu desteklemektedir (Karademir vd, 2010).

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin spor yapma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiş, buna göre lisanslı olarak spor yapan öğrenciler ile sedanter öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin birbirine yakın olduğu bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bu sonucun literatür ile zıtlık gösterdiği görülmektedir. Çünkü spora katılımın psikolojik gelişim, duygusal yapı özellikleri, duygusal zekâ ve kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir (Salar vd, 2012; Tiggeman and Williamson, 2000; Ardahan, 2012). Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde araştırmanın örneklem grubunda yer alan ve lisanslı spor yapan bireylerin sayısının düşük olmasının yattığı düşünülebilir. Bu kapsamda daha geniş örneklem grupları ile yapılacak benzer araştırmaların daha güvenilir bulgular ortaya koyacağı söylenebilir.

Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinde cinsiyet değişkeninin empatik eğilimi anlamlı düzeyde etkilemediği, bunun yanında öğrencilerin duygusal zekânın bazı alt boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin spor yapma durumlarına göre empatik eğilimlerinin yüksek çıkması, benzer şekilde yaşa paralel olarak empatik eğilim düzeylerinde artış meydana geldiğinin tespit edilmesi literatürle uyumlu bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ düzeylerinin bazı farklılıklar göstermesinin temelinde öğrencilerin yetiştirilme tarzlarının cinsiyetlerine göre değişiklik göstermesinin yattığı düşünülmüştür. Bunun yanında öğrencilerin yaş gruplarına göre duygusal zekâ düzeylerinin farklılaşmamasında, öğrencilerin arasındaki yaş farklılıklarının yüksek olmamasının yattığı, spor yapma durumuna göre duygusal zekâ farklılıklarının ortaya çıkmamasında da araştırmaya katılan lisanslı sporcu sayısının düşük olmasının etkili olduğu düşünülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

1. Spor yapan ortaöğretim öğrencilerinde ilgilenilen spor türüne göre duygusal zekâ ve empatik eğilim becerilerinin incelendiği araştırmalar yapılabilir. Böylece duygusal zekâ ve empatik eğilim becerisi üzerinde spor dallarının

etkilerine ilişkin bilgilere ulaşılabilir.

2. Daha geniş örneklem grupları ile benzer araştırmalar yapılabilir. Böylece konuya ilişkin olarak daha güvenilir araştırma bulgularına ulaşılabilir.
3. Sedanter ortaöğretim öğrencilerinin spor etkinliklerine dahil edildiği, ön-son test uygulamalı boylamsal araştırmalar yapılabilir. Böylece ortaöğretim öğrencilerinde spora katılıma paralel olarak duygusal zekâ ve empatik eğilim becerilerindeki gelişmeler takip edilebilir.

5.Kaynakça

- Akgöz S, Özçakır A, Atıcı E, Altınsoy Y, Tombul K, Kan İ. (2005). Uludağ Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde Çalışan Hekimlerin Empatik Eğilimleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*, 13(2), 97-104.
- Ardahan F. (2012). Duygusal Zekâ Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Doğa Sporu Yapanlar Örneğinde İncelenmesi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 3(3), 20-33.
- Avşar G., Kaşıkçı M. (2010). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Düzeyi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 1-6.
- Bayar P. (2003). Spor Yapan ve Yapmayan Bayanların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 133-143.
- Certel Z., Çatıkkaş F., Yalçınkaya., M. (2011). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ile Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 74-81.
- Cevahir R., Çınar N., Sözeri C., Şahin S., Kuşuoğlu S. (2008). Ebelik Öğrencilerinin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 3-15.
- Çelik E., Çağdaş A. (2010). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 23-38.
- Dawda D., Hart SD. (2000). Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in University Students. *Personality and Individual Differences*, 28, 797-812.
- Dinçyürek S. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 10, 95-116.
- Doğan S., Demiral Ö. (2007). Kurumların Başarısında Duygusal Zekanın Rolü ve Önemi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1), 209-230.
- Dökmen Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 155-190.
- Dönmez F., Azizoglu N. (2010). Investigation of The Students' Science Process Skill Levels in Vocational Schools: A Case of Balıkesir. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 4(2), 79-109.
- Ergin, EF. (2000). Üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.*
- Harrod NR., Scheer SD. (2004). An exploration of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics. *Adolescence*, 40(159), 503-512.

- Hojat M., Gonnella JS., Nasca TJ., Mangione S., Vergare M., Magee M. (2014). Physician Empathy: Definition, Components, Measurement, and Relationship to Gender and Specialty. *Am J Psychiatry* 159(9),1563-1569.
- Karaca A., Açıkgöz F., Akkuş D. (2013). Eğitim ile Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Geliştirilebilir mi?: Bir Sağlık Yüksekokulu Örneği. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 118-122.
- Karademir T., Döşyılmaz E., Çoban B., Kafkas ME. (2010). Beden Eğitimi Ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavına Katılan Öğrencilerde Benlik Saygısı ve Duygusal Zeka. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 653-674
- Keskin, Ö. (2014). Effects of Physical Education and Participation to Sports on Social Development in Children. *Journal of International Multidisciplinary Academic Researches*, 1(1), 1-6.
- Mete, S., Gerçek, E. (2005). PDÖ Yöntemiyle Eğitim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Becerilerinin İncelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(2), 11-17.
- Petrides KV., Furnham A. (2000). On the Dimensional Structure of Emotional Intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313-320.
- Rueckert L., Naybar N. (2008). Gender Differences in Empathy: The Role Of The Right Hemisphere. *Brain And Cognition*, 67(2), 162-167.
- Salar B., Hekim M., Tokgöz M. (2012). 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 123-135.
- Saygılı G., Kırıkaş H., Gülsoy HT. (Kasım , 2014). Farklı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin empatik eğilimlerinin incelenmesi. *V. Ulusal İlköğretim Bölümleri Öğrenci Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Bartın Üniversitesi, Bartın.*
- Taşkın AK., Taşğın Ö., Başaran MH., Taşkın C. (2010). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(2), 98-103.
- Tiggemann M., Williamson S. (2000). The Effect of Exercise on Body Satisfaction and Self-Esteem as a Function of Gender and Age. *Sex Roles*, 43(1-2), 119-127.
- Toussaint L., Webb JR. (2005). Gender Differences in The Relationship Between Empathy And Forgiveness. *The Journal Of Social Psychology*, 145(6), 673-685.
- Yeşilyaprak B. (2001). Duygusal Zekâ ve Eğitim Açısından Doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 139-146.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of empathy is an important subject that has an important role in the human life from the view of social communication. Because empathy requires to take care of the thoughts of others during the communication. The maintenance of social peace will be possible when the people understand each other and behave responsibly in a respectful way. In this content it is an obligation that necessary studies must be done and educational programs must be put together to improve emphatic abilities. Also the analysis of levels of emphatic abilities according to some variables, the determination of factors that affect these levels in a negative way, and the production of solutions can be helpful for improving emphatic abilities.

The concept of emotional intelligence which is a psychological quality, means the people's awareness of their emotions. Consequently the higher level of emotional intelligence helps people to able to control their emotions. However the lower emotional intelligence causes people to feel lonely, to experience difficulty in decision making process and even solving simple problems. It can be thought that emotional intelligence is partly effective on the emphatic abilities. Because emphatic abilities are the reflections of people's emotional and psychological structures. However there is a need for more up to date studies for the understanding of the relationship between emotional intelligence and emphatic ability. Furthermore it is known that demographic variables have an important role on people's social and psychological structures. But it has been observed that the studies about this subject are limited. In this research it has been aimed to analyze the effect of some demographic variables on emphatic abilities and emotional intelligence.

In total 189 students of which 96 male and 93 female, whose ages are ranging 14-19 and who are studying different high schools in Burdur city center have participated in this research. The students in the sample group have been chosen randomly among the high schools in Burdur city center. Emphatic Attitude Scale, which was developed by Dökmen (1988), has been used for the determination of the levels of emphatic ability. In this scale there are 20 questions and it is a "5 dimensional Likert Scale". The minimum point that can be got from each question is 1, the maximum point is 2, and so while the total minimum score of the test is 20, the maximum score is 100. As the scores are higher, the emphatic attitude level increases. The Emotional Intelligence Evaluation Scale has been used for the determination of the emotional intelligence levels of students. The validity and reliability studies of the test, which was developed by Hall (1999), have been done by Ergin (2000). There are 30 questions in the scale and 5 sub dimensions, each of which consists 6 questions. These sub dimensions are being aware of emotions, self-motivation, controlling emotions, empathy and social ability. The answers, given to scale are evaluated on six Likert scale (by; Avşar and Kaşıkçı, 2010). SPSS 22.0 for Windows packet program has been used for the statistical analysis of the gathered data. The reliability analysis has been applied to

analyze whether the gathered data is reliable or not before the evaluation of the data.

It has been found out at the end of the research that the emphatic attitudes of the students are mid-level. And also it has been determined that the emphatic attitudes of the students do not statistically differ according to age groups when it has been handled from the point of view of age. When it has been handled from the point of view of gender, it has been determined that the emphatic attitude levels of the students do not differ according to gender. However when it has been evaluated according to "doing sports" variable, the emphatic attitude levels of the students are significantly higher in favor of licensed sport students.

It has been determined that the scores that the students got from the sub dimensions of emotional intelligence are reasonably high. When it has been evaluated according to variable of age, the emotional intelligence levels of students do not statistically differ according to age groups. When it has been evaluated according to the variable of gender, it has been found out that there are statistically no difference in the sub dimensions of empathy and controlling relationships according to genders of participants. There is a meaningful difference according to gender in the sub dimensions of being aware of emotions, controlling emotions and self-motivation. So while male participants have higher averages in the sub dimension of being aware of emotions, female participants have higher averages in the sub dimensions of controlling emotions and self-motivation. It has been found out that when it has been evaluated according to the variable of doing sports, there are no meaningful difference between the emotional intelligence levels of students according doing sports with license or without license. It has been discussed at the end of the research that the variables which have meaningful difference or not on the empathic ability and emotional intelligence of students.

As a result, it has been determined that the variable of gender do not meaningfully effect the emphatic attitude and the scores, related to some sub dimensions of emotional intelligence of students, do not show meaningful difference according to gender. The higher scores of the emphatic attitudes according to doing sports, and similarly the increase in the scores of emphatic attitudes are harmonious with the studies in the literature. It has been thought that the emotional intelligence levels of students show some differences according to genders of students because of their being brought up styles. Furthermore it has been concluded that the emotional intelligence levels of students do not differ according to age groups because of their close age average. And also it can be added that the emotional intelligence levels of students do not differ according to doing sports because of the lower number of licensed sportsmen, participated in the research.